

Minimální preventivní program

školní rok 2014/2015

Vydáno dne: 30. 6. 2014
Platnost: 1. 9. 2014
Číslo jednací: 7/2014/SŠ-AGC
Počet listů: 30

Ing. Jaroslav Myslivec
ředitel školy

Obsah:

Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže

Společensky nežádoucí jevy

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

Metodika řešení šikany

PŘÍLOHA 1: Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

PŘÍLOHA 2: Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

Pozn.: odkazy – linky uvedené v textu dokument (vyznačeno modře) jsou funkční v elektronické podobě minimálního preventivního programu na www stránkách školy, viz URL: <http://www.skola-agc.cz/cz/o-skole/primarni-prevence/primarni-prevence-msmt/>

Primární prevence - MŠMT

Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže

26. 3. 2013 schválil ministr školství Národní strategii primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2013-2018. [Soubor v PDF ke stažení](#).

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže

Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28 (leden 2012)

Aktuálně – Metodické doporučení k prevenci je po ročním stažení opětovně zveřejněno. V průběhu roku byl materiál připomínkován – prostřednictvím krajských školských koordinátorů prevence byl materiál rozeslán metodikům prevence v pedagogicko-psychologických poradnách, dále pak školním metodikům prevence. Současně byla zřízena speciální mailová adresa, prostřednictvím níž mohli zástupci laické i odborné veřejnosti sdělovat své názory k danému dokumentu. Na počátku září se konala konference, kde autoři jednotlivých příloh seznámili přítomné auditorium s návrhy úprav a současně se vyjádřili k vzneseným připomínkám. Poslední čtvrtletí roku 2011 bylo věnováno konečné finalizaci a redakci materiálu.

Předkládáme vám dokument, u kterého považujeme za důležité sdělit následující:

- jedná se o metodické doporučení, tudíž nejde o dokument závazné legislativní povahy
- materiál byl zpracován předními odborníky v daných oblastech, vychází ze současné úrovně poznání, ověřené a osvědčené praxe, reprezentuje názory autorů na danou problematiku (současně ale nevylučuje, že v praxi existují jiné pohledy na věc a jiné přístupy řešení, které se také osvědčují)
- je třeba s materiálem pracovat vždy s ohledem na specifika daného prostředí a zejména specifika konkrétní situace, která vyžaduje individuální přístup – nelze jej brát jako mechanický návod, jediný správný a ani jako konečný výčet postupů v případech výskytu rizikového chování
- materiál předpokládá, že s ním budou pracovat kvalifikovaní pedagogičtí pracovníci, proto má spíše podpůrný charakter – nejedná se o jednoznačný a jedinečný návod
- materiál si klade za cíl být pružným, tudíž se předpokládá průběžné doplňování dalších témat z oblasti rizikového chování, stejně tak je otevřený vašim připomínkám a námětům, které můžete směřovat na adresu oporuceni@msmt.cz - následně se jimi budou zabývat pracovníci úseku prevence

Věříme, že vám metodické doporučení bude při vaší práci vhodným a efektivním pomocníkem.

Vlastní metodické doporučení (jednotlivé dokumenty):

Metodicke_doporuceni-uvodni_cast.doc
Priloha_1-Navykove_latky.doc
Priloha_2-Rizikove_chovani_v_doprave.doc
Priloha_3-poruchy_prijmu_potravy.doc
Priloha_4-Alkohol.doc
Priloha_5-Syndrom_CAN.doc
Priloha_6-Skolni_sikanovani.doc
Priloha_7-Kybersikana.doc
Priloha_8-Homofobie.doc
Priloha_9-Extremismus_rasismus_xenofobie_antisemitismus.doc
Priloha_10-Vandalismus.doc
Priloha_11-Zaskolactvi.doc

Priloha_12-Kradeze.doc

Priloha_13-Tabak.doc

Plné znění ke stažení: [ZIP archiv příloh](#), po stažení je nutno rozbalit dekomprimačním programem (WinRar).

Převzato ze stránek MŠMT, leden 2012.

Doplněk:

Příručka pro školy - [Když se stane neštěstí](#), návod jak postupovat v případě neštěstí.

Příručka: [Spolupráce školy s policií a orgány sociálně-právní ochrany dětí při řešení školní šikany](#)

Metodický pokyn: [Co dělat, když se vyskytne šikana - intervence pedagoga](#)

Publikace: [Děti a online rizika](#)

Aktuální publikace se zaměřuje na online aktivity dětí a dospívajících a důsledky, které na jejich život i vývoj mohou mít. Jejím cílem je proto předat čtenářům nejen obecné informace, či odborné závěry, ale seznámit je také s příklady z praxe a přinést inspiraci pro výchovné či vzdělávací působení.

Publikace také přináší konkrétní informace o službách, které Sdružení Linka bezpečí poskytuje dětským i dospělým klientům, a nabízí pedagogům tipy a nápady, jak informace o nich předávat v rámci výuky žákům. V příloze jsou pak pro čtenáře připravené grafy znázorňující statistická data o službách SLB.

Publikace je určena jak rodičům, tak učitelům, výchovným pracovníkům a všem, jimž není lhostejný vývoj dětí. Slouží jako forma prevence sociálně patologických jevů ve společnosti a finančně ji podpořilo MŠMT. Z textů je možné citovat, avšak pouze s použitím zdroje.

Společensky nežádoucí jevy

Povinností každé školy je vytvořit Minimální preventivní program (MPP). Ten je zaměřen na prevenci společensky nežádoucích čili sociálně patologických jevů, které produkují rizikové chování.

1. Společensky nežádoucí jevy

Typy:

Nejčastějšími jevy v současné době u mladistvých jsou:

- **šikana a násilí** (snaha ohrožit, zastrašit nebo nějak jinak ublížit druhému)
- **drogy a návykové látky** (ovlivňování vnímání a prožívání reality, změna vnitřního naladění čili psychiky)
- **virtuální drogy** (závislost na počítačových hrách)
- **záškoláctví** (úmyslné zameškávání školního vyučování, vyhýbání se škole z vlastní vůle, bez vědomí rodičů)
- **kriminalita a delikvence** (od přestupků ve škole po loupeže a vandalství)
- **poruchy příjmu potravy** (mentální anorexie a bulimie)
- **sexuální promiskuita** (důsledkem může být riziko zdravotní, přenos pohlavních chorob)
- **xenofobie a intolerance** (xenofobie = strach z cizího prostředí, mimo vlastní sociální útvar, základ různých nenávistných ideologií jako je rasismus, intolerance je nesnášenlivost, nedostatek úcty k jiným způsobům chování a jednání – problematika multikulturního soužití – např. romská populace)

Pozn.: další SNJ viz. URL: <http://www.skola-agc.cz/cz/o-skole/vychovne-poradenstvi/>

Příčiny:

Nejí jednoduché určit konkrétní příčinu, většinou se jedná o soubor vlivů. Problém je v disharmonickém vývoji osobnosti, **neuspokojení nejdůležitějších lidských potřeb** – lásky, jistoty, tělesné blízkosti, zažívání příjemných pocitů. Nastává hledání náhradních možností uspokojení, výsledkem jsou poruchy chování a tudíž chování rizikové.

2. Rizikové chování

Typy:

- **chování nebo užívání všech návykových látek, závislost, gambling**
- **agrese a šikana, násilí, vandalismus**
- **záškoláctví**
- **sexuální rizikové chování**
- **rasismus a xenofobie, homofobie**
- **intolerance, antisemitismus, extremismus**
- **negativní působení sekt**
- **rizikové sporty a rizikové chování v dopravě**

3. Prevence

Nejllepší prevence je **podpora všestranného rozvoje osobnosti, posílení kladných postojů žáka**. Musí být dlouhodobá, komplexní a systémová, vycházet z aktuálních potřeb školy, zahrnovat všechny osoby (děti, pedagogy, nepedagogy, rodiče) a subjekty, které jsou nedílnými spoluúčastníky na procesu realizace prevence (PPP, Policie ČR, nestátní neziskové organizace, orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže apod.). Musí

zasahovat výchovnou i naukovou složku vzdělání, směřovat k pozitivnímu ovlivnění klimatu třídy, ke změně motivace žáků a pedagogů a změně chování.

Formy prevence:

Mezi základní formy prevence patří: poskytnutí informace o problému (v rámci výuky jednotlivých předmětů, efektivnější jsou besedy s diskusí s odborníky), interaktivní formy sebepoznávání, které směřují k posílení osobnosti (sebeuvědomění, sebedůvěra, zodpovědnost, umění se dobře rozhodovat, sebeovládání), vrstevnické programy (aktivní zapojení předem odborníkem vyškolených vrstevníků, kteří šíří primárně preventivní informace a podporují zdravé normy a způsoby chování a odmítají nezdravé návyky), vytváření pozitivního klimatu ve třídě, vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času, spolupráce s rodiči (osvětová činnost pro rodiče v oblasti zdravého životního stylu a v oblasti prevence problémů ve vývoji a výchově dětí a mládeže, motivace ke spolupráci na realizaci preventivních programů), zapojení ostatních pedagogů a poskytování poradenských služeb školního metodika prevence žákům a jejich rodičům a zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, rodiče a učitele.

Prevence v podmínkách školy:

V podmínkách školy se uplatňuje zejména **prevence primární** (má za cíl předcházet problémům) a **sekundární** (cílem je intervenovat u těch, kteří se dostali do problému, jde o to rizikové chování zastavit nebo omezit na nejnižší míru)

Rozlišujeme dva typy primární prevence – specifickou a nespecifickou.

- **specifická primární prevence** – aktivity a programy zaměřené na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků a společensky nežádoucích jevů. Programy jsou založené na prokazatelných výsledcích, změně chování a evaluaci programu.
- **nespecifická prevence** – volný čas a sport – doplňuje specifickou prevenci. Spočívá v zaměstnávání mladých lidí sociálně přijatelnými aktivitami, jako je sport, zájmové kroužky, efektivní trávení volného času.
Efektivní prevencí rizikového chování předcházíme výskytu sociálně nežádoucích jevů.

4. Intervence

Podmínkou včasné intervence je časně rozpoznání problému. Základem je podání potřebných informací, třeba i v hodinách výuky. Mezi základní intervenční aktivity patří: besedy s odborníky, psychosociální programy pro třídní kolektivy (zaměření na poznávání svých spolužáků i sebe samotných), vrstevnické programy, ovlivnění volnočasových aktivit (vytváření školních klubů), vytváření pozitivní atmosféry ve třídách, ozdravné pobyty pro třídní kolektiv (víkendová soustředění a psychohry), spolupráce školy se specializovanými a ostatními institucemi (psychologické poradny, linka důvěry, Policie ČR), spolupráce s rodinou, pohovor se žákem a vytvoření školního poradenského centra.

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

školní rok 2014/2015

Střední škola AGC a.s.

Obsah:

1. Východiska tvorby MPP Střední školy technické AGC a.s.
 - 1.1 Cíl programu
 - 1.2 Garant programu a jeho spolupracovníci
 - 1.3 Popis výchozí situace
 - 1.3.1 Charakteristika školy a její specifika
 - 1.3.2 Vnitřní informační zdroje
 - 1.3.3 Vnější informační zdroje
2. Cíle MPP
 - 2.1 Krátkodobé cíle
 - 2.2 Střednědobé cíle
 - 2.3 Dlouhodobé cíle
3. Metody práce
 - 3.1 Aktivity pro žáky
 - 3.2 Aktivity pedagogů
 - 3.3 Spolupráce s rodiči
4. Krizový plán školy – strategie postupu řešení v případě zjištění rizikového chování
5. Přílohy: Metodický pokyn k řešení šikany

Seznam použitých zkratk:

- CPPT – Centrum protidrogové prevence a terapie
- KCVJŠ – Krajské centrum vzdělávání a jazyková škola
- MPP – minimální preventivní program
- MŠMT ČR – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
- NIDV – Národní institut dalšího vzdělávání

- OSPOD – oddělení sociálně právní ochrany dětí
- PP- primární prevence
- PPP – pedagogicko-psychologická poradna
- RZS – rychlá záchranná služba
- ŘŠ – ředitel školy
- SŠ - střední škola
- ŠMP – školní metodik prevence
- ŠVP – školní vzdělávací program
- VP – výchovný poradce

1. Východiska tvorby MPP

Minimální preventivní program školy je zpracován na základě Metodického pokynu k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (MŠMT ČR č. j.: 21291/2010-28), který do prevence rizikového chování zařazuje předcházení zejména následujícím rizikovým jevům: agrese, záškoláctví, šikana, kyberšikana, násilí, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, vandalismus, závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling, rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, spektrum poruch příjmu potravy, negativní působení sekt a sexuální rizikové chování.

1.1 Hlavní cíl programu

Základním principem strategie prevence rizikového chování je na naší škole výchova žáků ke zdravému životnímu stylu s cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech, jejich sociální a osobnostní rozvoj i rozvoj jejich komunikačních dovedností. Předcházení rizikovému chování na škole slouží začlenění MPP do osnov a učebních plánů školního vzdělávacího programu školy, zapracováním do školního řádu a vnitřního řádu a řešením aktuálních problémů souvisejících s výskytem rizikového chování ve škole. MPP je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků školy. Velmi důležitou oblastí je podpora smysluplného využívání volného času.

Konkrétně:

- zvýšení kvality právního vědomí
- umožnit žákům sebepoznání, posílení pozitivních vlastností a sebedůvěry, poznání druhých a respektování individuality svých vrstevníků
- vést žáky k odpovědnosti za vlastní chování a způsob života v míře, která je přiměřená jejich věku
- zvyšovat odolnost vůči sociálně nežádoucím jevům
- zajistit podnětné sociální klima ve škole, pozitivní prostředí vzájemné komunikace mezi žáky a učiteli
- předcházet vzniku jakékoliv formy rizikového chování
- nabídnout žákům seberealizaci ve volnočasových aktivitách školy
- vést žáky ke zdravému životnímu stylu, formování a upevňování odpovědného postoje žáků za své zdraví

1.2 Garant programu a jeho spolupracovníci

- Za koordinaci preventivních aktivit zodpovídá školní metodik prevence a výchovný poradce Mgr. Martina Pischelová (dále jen ŠMP+VP),
- ŠMP spolupracuje vedením studentské rady, s třídními učiteli, ostatními pedagogickými pracovníky školy, s odborníky a institucemi zabývajícími se problematikou rizikového chování žáků,
- ŠMP seznamuje ředitele školy s aktualizovaným programem,
- ředitel školy je garantem MPP.

1.3 Popis výchozí situace (vnitřní a vnější zdroje)

1.3.1 Charakteristika školy a její specifika

Naše škola patří mezi nestátní střední školy. Majoritním vlastníkem školy je sklářská firma [AGC Flat Glass Czech](#). AGC Glass Europe vyrábí a vyvíjí ploché sklo pro stavebnictví (vnější fasády a dekorativní sklo do

interiérů), automobilový, solární průmysl a specializovaná průmyslová odvětví. Evropská pobočka skupiny AGC Glass, největšího výrobce plochého skla na světě, sídlí v belgickém Bruselu.

Škola je zařazena do sítě středních odborných škol, působí ve formě akciové společnosti. Nosnou činností je výuka oborů vzdělání:

Obory zakončené maturitní zkouškou (4leté):

- Informační technologie
- Ekonomika a podnikání
- Předškolní a mimoškolní pedagogika
- Předškolní a mimoškolní pedagogika - zkrácené dálkové studium (2 roky)

Obory zakončené závěrečnou zkouškou s výučním listem (3leté):

- Elektrikář
- Elektrikář - zkrácené dálkové studium (1 rok)

Maturitní obory v nástavbovém dálkovém studiu (3leté):

- Mechanik elektrotechnik
- Podnikání

Dále pak celoživotní vzdělávání pro mateřskou firmu, organizace regionu a rekvalifikace pro potřeby Úřadu práce v Teplicích.

Škola je zapojena do celé řady mezinárodních a vnitrostátních projektů.

Na poli vzdělávání škola působí od roku 1949.

Typ školy: nestátní – firemní škola s majoritním vlastníkem - firmou AGC Flat Glass Czech

Počet žáků školy: 307 (z toho 255 – denní studium)

Počet tříd: 16 (z toho 12 – denní studium)

Počet aktivních oborů vzdělání: 8 (z toho 4 – denní studium)

Rizikové faktory: problematické chování žáků mimo vlastní prostor školy před zahájením a po skončení vyučování a pobyt o velké přestávce

Riziková místa: rizikovým místem ve škole je prostor suterénu a 2. patra, dvůr školy, rizikovým místem vnějšího okolí školy je zejména bezprostřední okolí školy, prostor před budovou „A“ a „C“, průchod od či k meziměstské dopravě

1.3.2 Vnitřní informační zdroje

Vyžadované dokumenty:

- Strategický plán rozvoje školy
- Kolektivní smlouva
- Organizační řád úseku výchovy a vzdělávání
- Školní řád
- Klasifikační řád (pravidla pro hodnocení)
- Plán práce na příslušný školní rok
- Plán práce výchovného poradce a MPP
- Minimální preventivní program
- Plán práce koordinátora mezinárodních vztahů
- Plán propagace a náboru
- Organizační zabezpečení MZ a ZZ
- Plán autoevaluace školy, autoevaluační zprávy
- Inspekční zprávy KŠI
- Výroční zprávy školy
- Školní vzdělávací programy jednotlivých oborů vzdělávání

Zmíněné dokumenty jsou k dispozici na URL:

<http://www.skola-agc.cz/cz/studium/dokumenty-skoly/>

Odborná a metodická literatura:

- Učitelské noviny
- Prevence – odborný časopis
- Odborná literatura vlastní knihovny
- *Sbírky zákonů:*

Zákony:

- [Školský zákon \(561/2004 Sb.\) - úplné znění](#), poslední novelizace platná od 1. 1. 2012 s vyznačením změn ve SZ 561/2004 SB - [změna 472/2011 Sb.](#) Úprava: [Novela SZ platná k 9. 11. 2012.](#)
- [Zákon o pedagogických pracovnících 563/2004 Sb.](#), aktuální znění
- [Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením](#), ve znění zákona č. 562/2004 Sb., aktuální znění

Vyhlášky:

- [Vyhláška 173/2014 Sb., O bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou](#) - novela vyhlášky 177/2009 Sb s platností od 1. 9. 2014.
- [Vyhláška 274/2010 Sb., O bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou \(Státní maturita\)](#)
- [Novela vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou \(září 2011\)](#) - změny ve státních maturitách. Úprava: [Novela Vyhlášky platná k 9. 11. 2012.](#)
- [Vyhláška č. 126/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem.](#) Vlastní znění vyhlášky: [Vyhláška č. 47/2005 Sb.](#)

Pokyny:

- [Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních](#)

Dokumenty:

[Soubor pedagogicko-organizačních informací ke školnímu roku 2014/2015](#), materiál MŠMT

[Organizace školního roku 2015/2016](#), materiál MŠMT

Audiovizuální zdroje:

Druh	Název
DVD	Katka- dokument o uživateli drog
DVD	Mezi stěnami – tematický film o šikaně
DVD	Mezi nimi – tematický film o problematice AIDS
DVD	Sami – tematický film o poruchách příjmu potravy

Webové stránky školy:

- www.skola-agc.cz stránky školy
- www1.skola-agc.cz/wordpress/ vše k přijímacímu řízení
- www0.skola-agc.cz stránky studentské rady
- www2.skola-agc.cz/wordpress/ stránky ČŽV
- agc.otevrena-skola.cz/moodle/ výukové prostředí LMS Moodle
- hh.czweb.org/ elektronická knihovna výukových materiálů
- ebooks.skola-agc.cz/ veřejně dostupné DUMy z OPVK

e - mailová adresa VP a ŠMP:

- martina.pischelova@skola-agc.cz a info@skola-agc.cz

1.3.3 Vnější informační zdroje**Webové stránky zabývající se problematikou SPJ:**

- www.adiktologie.cz
- www.anabell.cz
- www.cppt.cz
- www.kotva.cppt.cz
- www.drogy.cz
- www.odrogach.cz
- www.streetwork.cz
- www.minimalizacesikany.cz
- www.linkabezpeci.cz
- www.sikana.org
- www.sikana.cz
- www.e-bezpeci.cz
- www.seznamsebezpecne.cz

Pro učitele:

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: <http://www.msmt.cz/>
- Nová maturita: <http://www.novamaturita.cz/>
- Nová závěrečná zkouška: <http://www.nuov.cz/nzz>
- Národní ústav odborného vzdělávání: <http://www.nuov.cz/>
- Ústav pro informace ve vzdělávání: <http://www.uiv.cz/>
- Národní institut pro další vzdělávání: <http://www.nidv.cz/cs/>
- Škola on-line: <http://www.skolaonline.cz/>
- Metodický portál RVP: <http://rvp.cz/>
- Cermat (centrum pro zjišťování výsledků ve vzdělávání): <http://www.cermat.cz/>
- Ciskom (Certifikace, Instruktáže, Školení k maturitě): <https://lms.ciskom.cz/>
- Ústecký kraj - Školství, mládež a sport: <http://www.kr-ustecky.cz/skolstvi.asp>

Portály středních škol:

- <http://www.stredniskoly.cz/>
- <http://www.vzdelani.cz>
- <http://www.edu.cz>
- <http://www.stredniskoly.eu>
- <http://www.stredni.com>
- <http://stredniskoly-ss.cz>
- <http://www.skolaonline.cz/>
- <http://skolystredni.cz/>
- <http://www.ceskeskolstvi.cz/>
- <http://www.seznamskol.eu/>
- <http://www.infoabsolvent.cz>
- <http://www.iportal.cz>

Pro rodiče a studenty:

- Google: <http://www.google.cz/>
- Yahoo: <http://www.yahoo.com/>
- Bing: <http://www.bing.com/>
- Facebook: <http://cs-cz.facebook.com/>
- YouTube: <http://www.youtube.com/>
- Twitter: <http://twitter.com/>
- Flickr: <http://www.flickr.com/>
- Ecards: <http://www.ecards.cz/>

Kontakty na organizace zabývající se danou problematikou:

PPP Teplice, Lípová 651/9, 415 01 Teplice, P.O.BOX 90

Hlavní činností je diagnostika příčin výchovně - vzdělávacích obtíží žáků a studentů, psychologická a speciálně pedagogická pomoc při zvládnání těchto obtíží. ([podrobná nabídka služeb PPP Teplice zde](#)).

<http://www.pppuk.cz/nase-sluzby>

Do PPP Teplice je nutno se předem objednat :

- osobně : Lípová 651/9, 415 01 Teplice, 2.patru – č.dv. 318

- telefonicky : 417 533 669 , 602 552 976

- elektronicky : soc.ppp.tp@pppuk.cz ([formulář žádosti o šetření ke stažení zde](#))

OSPOD Teplice, Mírové nám. 2970, 415 01 Teplice

[Martina Fialová](#), vedoucí oddělení soc. práv. ochrany dětí, tel.: 417 510 970, e-mail: fialova@teplice.cz

Policie ČR, Masarykova třída 1363, 415 01 Teplice-Trnovany

Telefon: +420 974 439 11, Fax: +420 974 439 10

Email: rediteltp@mvr.cz

WWW: <http://www.policie.cz/>

Drogová závislost:

- [K-Centrum - Teplice](#)
- [K-centrum - Most](#)
- [KC pro drogově závislé - Ústí nad Labem](#)
- [Kontaktní centrum WHITE LIGHT I.](#)
- [Masarykova nemocnice, metadonová jednotka](#)
- [Masarykova nemocnice, psychiatrické oddělení](#)
- [Nemocnice s poliklinikou, psychiatrické oddělení - Most](#)
- [Primární prevence](#)
- [Protidrogové informační centrum - Litvínov](#)
- [Sociálně právní agentura - Ústí nad Labem](#)

- [Terénní program - Ústí nad Labem](#)
- [Terénní program Kontaktního centra WHITE LIGHT I. - Teplice, Dubí](#)

Linky důvěry, krizová centra Ústeckého kraje:

1) SPIRÁLA

K Chatám 22, 40340 Ústí nad Labem-město – Skorotice

<http://www.spirala-ul.cz>

spirala.cki@volny.cz

+420 472 743 835

Spirála Linky důvěry, krizová centra ... 40340 Ústí nad Labem-město

2) CENTRUM KRIZOVÉ INTERVENCE

K Chatám 22, 40340 Ústí nad Labem-město – Skorotice

+420 475 603 390

CENTRUM KRIZOVÉ INTERVENCE ... INTERVENCE Linky důvěry, krizová centra ... 40340 Ústí nad Labem-město

3) KONTAKTNÍ CENTRUM PRO DROGOVĚ ZÁVISLÉ

Velká hradební 13/47, 40001 Ústí nad Labem-město – Ústí nad Labem-centrum

+420 475 210 626

KONTAKTNÍ CENTRUM PRO DROGOVĚ ... ZÁVISLÉ Linky důvěry, krizová centra ... 40001 Ústí nad Labem-město ... Labem-město – Ústí nad Labem-centrum

4) Občanské sdružení DRUG OUT Klub

Velká hradební 13/47, 40001 Ústí nad Labem-město - Ústí nad Labem-centrum

<http://www.drugout.cz>

drugout@volny.cz

+420 475 210 626

OUT Klub Linky důvěry, krizová centra ... 40001 Ústí nad Labem-město ... Labem-město - Ústí nad Labem-centrum

2. Cíle MPP

2.1. Krátkodobé cíle

- Zlepšit znalosti žáků v oblasti rizikového chování, posilovat jejich správné hodnoty a postoje,
- vyhradit určitý počet hodin pro školní preventivní aktivity,
- zvyšovat sociální kompetence žáků, rozvíjet dovednosti zakotvené v ŠVP,
- realizovat aktivity preventivního programu v rámci školních i volnočasových aktivit,
- pravidelně navštěvovat a vyhledávat tematická divadelní a filmová představení, přednášky a besedy s odborníky, nabízet četbu knih a časopisů s danou tematikou,
- nabídnout rodičům didaktické materiály a poradenskou činnost,
- provést monitoring rizikového chování,
- v rámci autoevaluačního plánu se zaměřit na oblast vztahů učitel x žák

2.2. Střednědobé cíle

- vytvořit funkční preventivní program školy,
- získávat podporu a pochopení všech pedagogických pracovníků školy v otázce nutnosti prevence a její realizace,

- zlepšovat komunikační a asertivní dovednosti, zlepšovat sebeovládání a nenásilné zvládání konfliktů,
- zajistit žákům příjemné a podnětné prostředí, aby do školy chodili „rádi“
- zapojit organizace do preventivního programu školy,
- usilovat nadále o dobré vztahy mezi školou a rodinou,
- podporovat volnočasové aktivity a zájmové kroužky,
- podporovat průběžné vzdělávání všech pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.

2.3. Dlouhodobé cíle

- snížit počet rizikového chování u žáků školy (záškoláctví, potírání projevů šikany, agrese, nadřazenosti atd.),
- vytvořit dlouhodobou funkční strategii školy v oblasti PP,
- vytvořit právní vědomí, mravní a morální hodnoty, společenské normy,
- udržet příznivé sociální klima – pocit důvěry, atmosféru pohody a klidu,
- podporovat výchovu ke zdravému životnímu stylu a osvojení pozitivního sociálního chování

3. Metody práce

Minimální preventivní program je koncipován jako dlouhodobý a komplexní.

3.1. Aktivity pro žáky

- přednášky a besedy (v rámci školy, spolupráce s PPP, s dalšími organizacemi),
- výukové bloky – zaměřené na prevenci rizikového chování nebo týkající se zdravého způsobu života (realizace ŠMP, učitelé ON a odborných předmětů, PPP),
- volnočasové aktivity – sportovní, kulturní (úsek mimo vyučování),
- sportovní akce – jednorázové,
- poradenská činnost – VP, ŠMP, ŘŠ,
- nástěnka – zaměřená na aktuální témata,
- kulturní akce – zájezdy do zahraničí, na výstavy, návštěvy kina, exkurze,
- akce pořádané žáky - peněžní sbírky (Fond Sidus, Květinový den).

Přehled doprovodných akcí MPP ve školním roce:

Realizace MPP	termín	zajišťuje
Adaptační kurs	září	TU
Projekt 72 hodin	říjen	učitelé
Význam sportu, pohár J. Masopusta	říjen	FK Tce
Exkurze Banka Praha	říjen	OU
MZ a ZZ 2014	listopad	ZŘ
Trestní odpovědnost	prosinec	Policie ČR
Finanční gramotnost	leden	Ext.
Maturitní plesy	únor	třídy
Turnaj ve st. tenise	únor/březen	TV
Besedy na ÚP Teplice	březen	MěÚ Tce
Volba povolání a dalšího studia	březen	Persp. Dubí Armáda ČR
Exkurze ND Praha	duben	TU
Drogová prevence	duben	VP
Beseda s významnou osobností regionu	červen	Stud rada
Beseda Energie-budoucnost lidstva	červen	OU
Fotbalový turnaj SŠ	květen	FK Tce

Realizace MPP	termín	zajišťuje
Vědomostní soutěže - olympiády		učitelé
Sportovní a jiné kroužky		učitelé
Charitativní sbírky		st. rada
Školní výlety	červen	TU

Přehled témat souvisejících s PP realizovaných v rámci jednotlivých předmětů

předmět	téma
Tělesná výchova	sport jako zdravý životní styl, fair play jednání, životospráva
Občanská nauka	malé sociální skupiny a vztahy v nich, šikana kriminalita, radikalismus, extremismus, právní minimum zdraví a jeho ochrana, vývoj a rozvoj osobnosti politické ideologie, multikulturní soužití, etika, mravní hodnoty a postoje
Psychologie	prevence drogových závislostí a jiných závislostí etika a morálka, psychohygienu duševní hygiena problematika chování v adolescenci a pubescenci
Právo	základní pojmy teorie práva, ochrana práv dětí a mladistvých trestní odpovědnost, trestné činy, tresty
Český jazyk a literatura	kultura osobního projevu životní styl
Cizí jazyk	zdraví, multikulturalismus
Ekonomika	finanční gramotnost

3.2. Aktivity pedagogů

- vzdělávací semináře pedagogů (v rámci školy, PPP, NIDV aj.),
- porady pedagogů – úsekové a pedagogické rady, bod programu VP+PP
- aktuality v rámci PP jsou vyvěšovány na nástěnku ve sborovně, rozesílány e-mailem.

3.3. Spolupráce s rodiči

Rodiče mohou kontaktovat pedagogické pracovníky pomocí e-mailu, telefonu, webovým rozhraním IS Bakaláři nebo si mohou domluvit osobní schůzku.

- Jednou za pololetí jsou realizovány třídní schůzky, případně mimořádné.
- Rozvrh, průběžná klasifikace ze všech předmětů a docházka je zveřejňována na webovém rozhraní IS Bakaláři, průběžná aktualizace je samozřejmostí.
- Členem Školské rady je také zástupce z řad rodičů (podílí se na školních aktivitách).
- V případě problému (výchovného, studijního, zdravotního, sociálního atd.) se žákem jsou rodiče školou kontaktováni, informováni o problému. Společně (žák, rodiče, škola) problém řeší.
- Rodiče mají MPP k dispozici na webových stránkách školy.
- Rodiče jsou hromadně informováni prostřednictvím webového rozhraní IS Bakaláři školy o chystaných akcích, všech změnách ve školním rozvrhu, pololetní klasifikaci a dalších aktivitách.
- Omluva žáků z vyučování je realizována prostřednictvím Omluvného listu

4. Krizový plán školy - strategie postupu řešení v případě zjištění rizikového chování

Dojde-li k porušení školního řádu, týkajícího se držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy nebo výskytu jiných sociálně patologických jevů (šikana, rasismus, ...) bude postupováno dle školního řádu a metodického pokynu MŠMT ČR č. j.: 21291/2010-28 takto:

1. Individuální pohovor se žákem (dle konkrétní situace – třídní učitel, výchovný poradce, metodik prevence nebo ředitel)
2. Podle zjištěných informací spolupráce s rodinou
3. Doporučení a zprostředkování kontaktu s odborníky
4. V případě nezájmu rodičů kontaktování sociálního odboru a oddělení péče o dítě
5. V případě dealerství oznámení Policii ČR.

Postup školy při vzniku problémů v oblasti zneužívání návykových látek

I. U žáka byly nalezeny nelegální drogy

1. Učitel odebere za přítomnosti svědka látku a uloží ji na bezpečné místo (do školního sejfu) s písemným záznamem o případu.
2. Oznámí tuto skutečnost řediteli školy.
3. Učitel není dovoleno bez svolení žáka provádět šetření. Toto je oprávněna pouze Policie ČR u osob podezřelých ze zneužívání drog.
4. Ředitel školy informuje rodiče žáka a rozhodne, zda je nutné postoupit případ policii.
5. Ředitel školy rozhodne o případném potrestání žáka a prostřednictvím TU informuje rodiče.

II. Na půdě školy je nalezen žák pod vlivem drog nebo alkoholu, nebo trpí abstinenčními příznaky

1. Učitel, který nalezne žáka pod vlivem drog nebo alkoholu, nebo žáka trpícího abstinenčními příznaky, zajistí žákovi bezpečnost (dá ho okamžitě pod dohled TU, případně jiného učitele a okamžitě kontaktuje rodiče, případně zdravotnické zařízení).
2. Učitel případ okamžitě nahlásí vedení školy.
3. Učitel provede ve spolupráci s výchovným poradcem - metodikem prevence zápis o daném případě.
4. Ředitel školy informuje rodiče žáka a rozhodne, zda je nutné postoupit případ policii z důvodu zneužívání a distribuce drog.
5. Po návratu žáka do školy provede třídní učitel, případně výchovný poradce pohovor se žákem. Doporučí mu rozhovor s odborníkem, zpočátku třeba přes linku důvěry, dále doporučení na odborníky ze zdravotnického zařízení, K-centra, PPP, apod.
6. Ředitel školy rozhodne o případném potrestání žáka a prostřednictvím TU informuje rodiče.

III. Žák se svěřil s tím, že užívá drogy

1. Učitel nabídne radu a podporu nebo se obrátí na výchovného poradce. Doporučí žákovi rozhovor s odborníkem např. ze zdravotnického zařízení, K-centra, PPP apod. Případně se žákovým souhlasem příslušné zařízení (např. PPP) okamžitě kontaktuje.
2. Pokud půjde o nezletilého žáka, je nutné ho přesvědčit o nutnosti kontaktovat rodiče a vše jim vhodnou formou oznámit

IV. Na půdě školy byly nalezeny drogy nebo vybavení k jejich užívání

1. Nálezce z řad učitelů drogy nebo vybavení zajistí jejich bezpečné uložení.
2. Provede záznam o případu za přítomnosti svědka.
3. Informuje ředitele školy nebo jeho zástupce.
4. Ředitel školy nebo jeho zástupce kontaktuje policii.

V. Žák je přistižen při prodeji drog

1. Pedagog či jiný pracovník školy odebere látku a uloží ji na bezpečném místě (do školního sejfů) se záznamem o případu a za přítomnosti svědka.
2. Pedagog či jiný pracovník školy kontaktuje výchovného poradce či metodika prevence a ten prodiskutuje případ se žákem. Provede zápis o pohovoru.
3. Pedagog či jiný pracovník školy vše oznámí řediteli školy.
4. Ředitel školy kontaktuje policii z důvodu porušení § 217 trestního zákona (ohrožení mravní výchovy mládeže) a prostřednictvím třídního učitele vše oznámí rodičům žáka.
5. Ředitel školy rozhodne o případném potrestání žáka a prostřednictvím TU informuje rodiče.

Postup školy v případě neomluvené či zvýšené omluvené absence žáků

1. Dobu a způsob uvolnění žáka ze školního vyučování stanoví Školní řád.
2. Školní docházku žáků své třídy eviduje třídní učitel prostřednictvím TK a IS Bakaláři.
3. Na prevenci záškoláctví se podílí třídní učitel, výchovný poradce a školní metodik prevence ve spolupráci s ostatními učiteli a zákonnými zástupci žáka. Součástí prevence je:
 - pravidelné zpracování dokumentace o absenci žáků
 - součinnost se zákonnými zástupci
 - analýza příčin záškoláctví včetně přijetí příslušných opatření
 - výchovné pohovory se žáky

Vlastní postup evidování neúčasti na výchovně vzdělávacím procesu je součástí Školního řádu.

Problematika šikany je řešena dodatkem MPP.

Metodika řešení šikany

Zpracováno na základě dokumentu MŠMT Č.j. MSMT- 22294/2013-1, jako dodatek MPP

Školní program (příloha MPP)

- Metodický pokyn Střední školy technické AGC a.s. k řešení šikany ve škole

Úvodem

(1) Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí (agrese), která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole a školském zařízení. V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí, se kterými se setkáváme ve školním prostředí, je šikana zvláště zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu. Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných stádiích více či méně vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost. Důraz je třeba klást na budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě a samozřejmě i mezi všemi členy společenství školy. Je důležité, aby pedagogové uměli rozpoznat a řešit počáteční stadia šikanování. V případě rozvinutí pokročilé šikany je nutná spolupráce školy s odborníky ze specializovaných zařízení (podrobněji viz kapitulu II., čl. 7.4.). Zajištění ochrany žáků před šikanou vyžaduje další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování, neboť běžné pedagogické postupy selhávají.

(2) Cílem předkládaného metodického pokynu je poskytnout pedagogickým pracovníkům školy základní informace především k samotnému řešení tohoto vysoce rizikového chování.

I.

Vymezení fenoménu školního šikanování, povinnost školy chránit žáky před šikanou a východisko pro účinné řešení šikany.

Čl. 1

Vnější charakteristika šikanování

(1) Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace (sociální sítě), jedná se o tzv. kyberšikanu.

(2) Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost (podrobněji viz metodické doporučení).

(3) Důležité znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese.

(4) Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Například, když se tzv. „popero“ dva přibližně stejně silní žáci kvůli dívce, která se jim oběma líbí, nejde o šikanování, protože tu chybí nepoměr sil, kdy oběť se neumí nebo z různých příčin nemůže bránit (podrobněji viz metodické doporučení).

(5) Kyberšikana

a) Kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Termínem kyberšikana neoznačujeme rovněž vzájemné internetové psychické násilí a ani věcný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery.

b) Od kyberšikany je potřeba odlišovat příbuzné fenomény, které jsou často s kyberšikanou provázány nebo se s ní částečně překrývají, nicméně samy o sobě označují jiný typ násilného chování. Patří mezi ně například happy slapping, sexting, hoax, spam, cyberstalking, flaming, phishing (podrobněji viz metodické doporučení, příloha č. 7 - Kyberšikana).

Čl. 2

Projevy šikanování

(1) Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany podle typu agrese – typu nebo prostředku týrání patří:

- fyzická agrese, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti);
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí informačních a komunikačních technologií);
- smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

(2) Podstatnou vlastností šikany je skrytost. Ta je dána tím, že často odhalení zejména pokročilé šikany brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci vyšetřování včetně oběti. Z tohoto důvodů je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany (viz PŘÍLOHA 1).

(3) Při vlastní diagnostice šikany je třeba zkoumat tento fenomén ze tří praktických pohledů - jako nemocné chování, závislost a poruchu vztahů ve skupině (podrobné informace viz metodické doporučení).

Čl. 3

Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

(1) Škola má jednoznačnou odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

(2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;

- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů);
- v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

(3) Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže):

Vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví §146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

(4) Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pocítuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

(5) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřeřazení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřívání (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

II.

Školní program proti šikanování

Čl. 4

Východisko

(1) Školní program proti šikanování je nejúčinnějším způsobem, jak ochránit děti před šikanou. Zahrnuje v sobě metody řešení a další opatření zaměřená přímo na nápravu šikanování. Předpokladem jeho fungování je dobrá všeobecná prevence rizikového chování ve škole.

(2) Školní program proti šikanování je klíčovou součástí Minimálního preventivního programu (dále též „MPP“).

(3) Bezpečnost žáků vyžaduje vždy splnění minimálních požadavků na řešení šikany (viz následující článek 5).

Čl. 5

Minimální požadavky na školu pro řešení šikany

Abyste naše škola mohla účinně a bezpečně zastavit již existující šikanování, má k tomu vytvořeno následující zázemí:

- orientace vedoucích pracovníků školy v metodice, organizaci a právní problematice šikanování. Je to základní předpoklad, aby mohl vytvořit příznivé podmínky pro vyškoleného odborníka na řešení šikany a inicioval rozvíjení školního programu proti šikanování;
- škola má certifikovaného výchovného poradce a školního metodika prevence. Pracovník pověřený řešením umí kvalifikovaně odhadnout stadium a formu šikany a rozhodnout, zda řešení zvládne škola sama nebo zda si povolá odborníka.
- škola spolupracuje s PPP, SVP a dalšími organizacemi a institucemi při řešení pokročilých a neobvyklých šikan, které sama nezvládne;
- škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně žáků před šikanou. Seznámení rodičů s nekompromisním bojem školy proti šikanování je realizováno formou webových stránek, je předmětem jednání na třídních schůzkách.
- škola má ve školním řádu:
 - zakomponován kategorický zákaz chování mající charakter šikanování a opatření, která se váží k tomuto závažnému porušení školního řádu,
 - má zpracována pravidla používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy).
- ředitel školy zajišťuje v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole o přestávkách, na vytipovaných rizikových místech v prostorách školy;
- škola má zpracovaný plán dalšího vzdělávání pedagogů, zejména pracovníka pověřeného řešením šikany (výchovný poradce a ŠMP) a třídních učitelů v prevenci šikanování. Problematika šikany je obsahem pravidelných bodů porad úseku výchovy a vzdělávání, je součástí pedagogických rad za příslušná období šk. roku.

Čl. 6

Školní program proti šikanování

(1) Vytváření školního programu proti šikanování je dlouhodobý a trvalý proces. Určují ho dva znaky – celoškolský rozměr a zaměření na specifickou prevenci.

(a) Do „boje“ se šikanou jsou zapojeni všichni pedagogičtí pracovníci.

(b) Zaměření na specifickou prevenci vypovídá, že se program věnuje výhradně řešení šikany, a to prostřednictvím specifické primární prevence a prevence sekundární.

(c) Obecná struktura 13 komponent (dle pokynu MŠMT) ve školním programu proti šikanování má univerzální charakter.

(2) Školní program proti šikanování má 13 komponent (hlavních součástí):

1. zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu a také v jeho průběhu);
2. motivování pedagogů pro změnu;
3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů;
4. užší realizační tým (zástupce vedení - nejlépe ředitel, zástupci třídních učitelů, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog atd.);
5. společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů);
6. primární prevence v třídních hodinách;

7. primární prevence ve výuce;
8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;
9. ochranný režim (demokraticky vytvořený smysluplný školní řád, účinné dohledy učitelů);
10. spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách);
11. školní poradenské služby;
12. spolupráce se specializovanými zařízeními;
13. vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).

Podrobnější popis jednotlivých komponent naleznete v odborné literatuře: Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Čl. 7

Specifikace některých součástí programu proti šikanování

7.1

Společný postup řešení při výskytu šikany ve škole

Proškolený pracovník, výchovný poradce - školní metodik prevence, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu (viz tabulka níže).

V případě,

že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, odborník postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP. Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývajícím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například známky úzkostné poruchy.

Zdůrazňujeme, že šikanování je komplikovaný a paradoxní fenomén a běžné pedagogické postupy naprosto selhávají. Rovněž obecné a hotové kuchařky v podobě receptů nefungují, spíše ublíží, než pomohou.

Tabulka: Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy

šikanování (Kolář, 2011)

(1) Situace, které zvládne škola sama

- (a) první pomoc pro obvyčejnou počáteční šikanu;
- (b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

(2) Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku

- (c) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- (d) první pomoc (krizové scénáře) pro obvyčejnou pokročilou šikanu;

(e) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;

(f) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

Čl. 7.2

Dva scénáře školy

Pro školu jsou určeny následující dva scénáře. První je určen pro řešení počáteční obvyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obvyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbušení pokročilých a neobvyklých šikan. Druhý scénář je určen k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. školního lynčování. V tomto případě nelze čekat na odborníka-specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Škola proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

(1) Scénář pro obvyčejnou počáteční šikanu (Kolář, 2011)

1. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
2. rozhovor s informátory a oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 1. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 2. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
 1. metoda usmíření;
 2. metoda vnějšího nátlaku (výchovní pohovor nebo výchovní komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
 1. efekt metody usmíření;
 2. oznámení potrestání agresorů;
9. rozhovor s rodiči oběti;
10. třídní schůzka;
11. práce s celou třídou.

(2) Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování (Kolář, 2011)

A. První (alarmující) kroky pomoci

- zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
- bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

- zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
- zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
- pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
- oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

- rozhovor s oběťmi a informátory;
- nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;

- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

- metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Čl. 7.3

Nápravná opatření

(1) Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření. Při šikanování přicházejí v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze);
- snížení známky z chování;
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
- vyloučení ze školy při opakování násilí po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku;
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu;
- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

(2) Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.

(3) Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

Čl. 7.4.

Spolupráce se specializovanými institucemi

(1) Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy, školního metodika prevence - výchovného poradce a třídního učitele s dalšími institucemi a orgány zejména:

- v resortu školství – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách);
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

(2) Dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. je při poskytování poradenských služeb (tj. také při intervenčních programech) nutné žáky, včetně jejich zákonných zástupců, předem informovat o charakteru poradenské služby. Využíváme k tomu tzv. informovaný souhlas (viz § 1 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.)

Výstupem práce externí odborné instituce by měla být písemná zpráva s adekvátními informacemi (§ 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.

(3) Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

(4) Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

III.

Kontrola školy ze strany České školní inspekce a zřizovatelů

Čl. 8

(1) V případech podezření nebo již prokazatelných projevů šikany, které nejsou bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně školního metodika prevence či výchovného poradce, je zcela na místě obrátit se na ředitele příslušné školy.

Pokud se však projeví nečinnost i ze strany ředitele a postup školy v řešení šikany je nedostatečný, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci.

Při šetření zřizovatelem a ČŠI je potřeba, aby byl do týmu zařazen specialista na řešení šikany.

(2) V případě šikany, která má charakter trestné činnosti, škola informuje Policii ČR nebo státní zastupitelství.

(3) Současně v odůvodněných případech škola zajistí oběti šikanování pomoc psychologa, speciálního pedagoga (etopeda), popřípadě jiného specialisty.

IV.

Seznam příloh

1. [Přímé a nepřímé signály šikanování](#)
2. [Stadia šikanování](#)
3. [Literatura, webové stránky, kontakty](#)

PŘÍLOHA 1: Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamoceny, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POZN: (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť konflikty v době adaptace nových žáků nejsou vzácností!)

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;

- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

PŘÍLOHA 2: Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj. První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukáka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nevhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace ...

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nevhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Bud' jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

PŘÍLOHA 3: Literatura, webové stránky, kontakty

1. Literatura pro oblast školního šikanování

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Poznámka: Pro pracovníky v ústavní a náhradní rodinné péči může být užitečná kapitola Past'ácké šikany v knize Bolest šikanování (Portál, 2001, 2005).

Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)

- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19.3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni> <http://www.google.cz/search?hl=cs&tbo=1&biw=1280&bih=554&q=related:www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd%3Fdownload%3D10%253Abrozura+kopeck%C3%BD,+krej%C4%8D%C3%AD+rizika+virtu%C3%A1ln%C3%AD+komunikace&sa=X&ei=uLO7UNvcFKeM4gTqnlCICQ&sqi=2&ved=0CC0QHzAA>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál.

Doporučená literatura (časopisy)

- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.

- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanovanie alebo doberanie? In: Sociálna prevenci 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanovaniu. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005) Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.
- Miovský, M. a kol. (2012). Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ. Praha: Klinika adiktologie 1.LF KU

2. Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org
E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

3. Kontakty

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
Internet poradna, www.internetporadna.cz
Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz
Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz